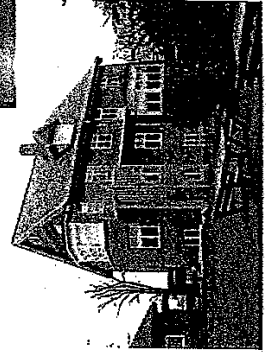

Intern skole

Risbøjvej 3, 8240 Risskov

- Normeret til 9 børn i alderen 7-14 år.
- Anbringelserne sker efter forudgående visitation.
- Modtager børn, som har psykiatriske problemstillinger
- Barnets forældre inddrages så vidt muligt i anbringelsesforløbet
- Eleverne undervises i individuelt tilrettelagt specialundervisning, primært i mindre grupper med (2-5 i hver gruppe) - en del af undervisningen er også tilrettelagt som individuel undervisning.
- Der undervises ud fra Folkeskolelovens rammer med vægt på at støtte barnets udvikling og tilegnelse af nye kompetencer og sikrer, at det enkelte barn får mulighed for at opleve læring og succes.
- Der undervises hver dag i fagene dansk og matematik. Lærerne spiser frokost sammen med børnene og efter frokost undervises der, på tværs af klasserne, i fagene idræt, sprog, natur & teknik, samt valgfag. Der er klassens time hver fredag.
- Undervisningen og pædagogikken er tilrettelagt ud fra en miljøterapeutisk ramme.

Familieafdelingen

Bethesdavej 31, 8200 Århus N

- Normeret til 12 beboere – ca. 5 – 6 familier.
- Anbringelserne sker efter forudgående visitation og samarbejds møde.

Målgruppe:

Gravide og familier, hvor de sociale myndigheder er bekymrede for hvordan forældrerollen forvaltes, herunder

- Forældre med massive sociale problemer
- Forældre med misbrugsproblemer hvor behandling er iværksat
- Forældre der er psykisk udviklingshæmmede
- Forældre der er psykisk syge

Ydelser:

Udvikling – behandling - undersøgelse

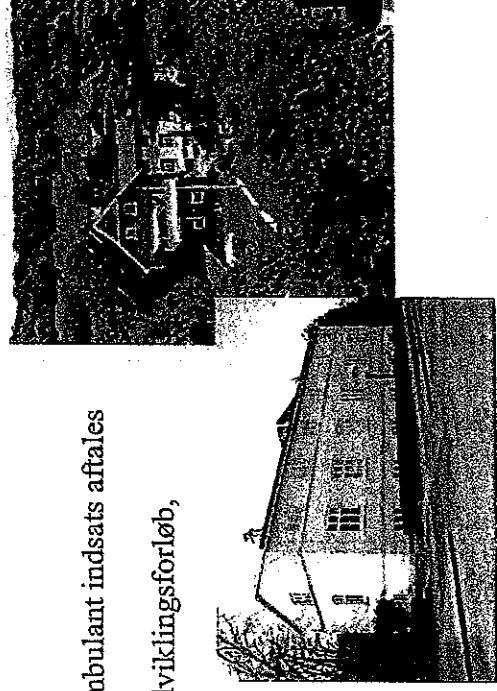
Familieafdelingen tilbyder familiebehandling og undersøgelse i døgnregi. Intensiv og sammenhængende familiebehandling for familier med opløsningstruede problemer, herunder etablering af manglende/ eller utryk tilknytning mellem en mor/far og deres spædbarn. Familieundersøgelse betyder at der er tale om kortvarige forløb, der har til formål at udrede forældrenes ressourcer og vanskeligheder i forældreskabet, samt give en vurdering/anbefaling på, hvilken støtte der kunne være hensigtsmæssigt at tilbyde til familien.

Ambulant indsats

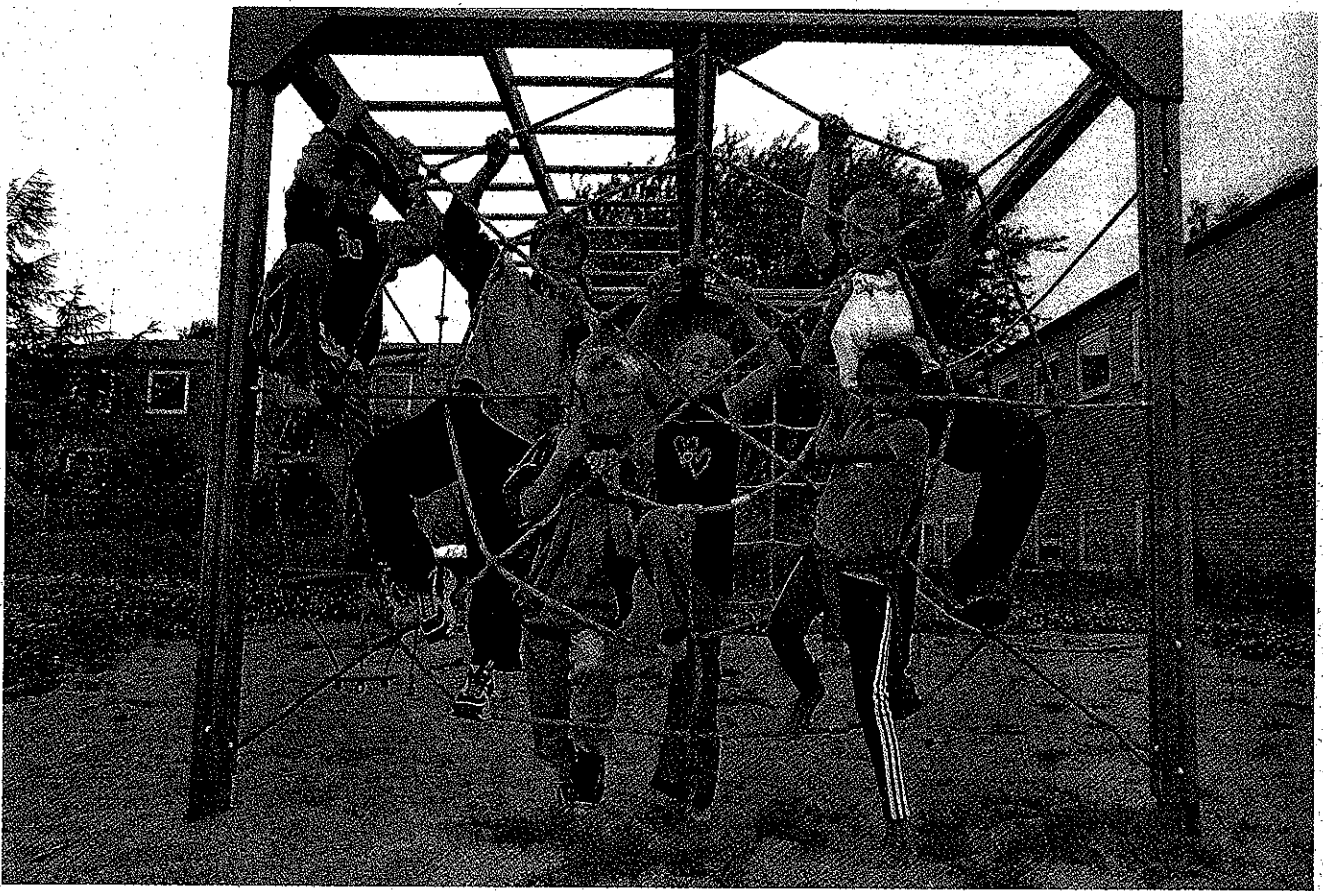
- Hvis en døgnanbringelse ikke er det optimale tilbud til familien kan ambulant indsats aftales individuelt.
Indsatsen kan f.eks. være: samtaleforløb, Marte Meo, forældre/barn udviklingsforløb, undersøgelse m.m.

Surrogatfængsel

Afdelingen er af kriminalforsorgen godkendt som afsoningssted for mødre med børn (§73 inst.), hvor der samtidig er et behandlings/udviklingsbehov.

Kong Chr. IX's Børnehjem gennem 100 år

1909 - 2009

Jubilæumsskrift Kong Chr. IX's Børnehjem

Døgncentret for Børn og Familier er en selvejende institution tilknyttet KFBU, med driftsoverenskomst med Århus Kommune.

Udgivet i anledning af institutionens 100 års jubilæum den 27. marts 2009

Tak til alle, der har bidraget til skriftet; speciel tak til Per Schøler Gottlieb for at have samlet uvurderligt materiale på diverse cd'ere.

Udgivet af:

Døgncentret for
Børn og Familier
Reykjaviksgade 11
8200 Århus N
Tlf. 8713 3848

Oplag: 1.500

Layout, sats og tryk:

Århus Kommunes Kopicercenter

Forord

v/ forstander Henrik Ernst

Du har nu Kong Chr. IX's Børnehjems 100 års jubilæumsskrift i hånden.

Jubilæumsudvalget har gerne villet sætte fokus på fortællinger og formidling af stemninger fra de 100 år frem for en mere kronologisk gennemgang af historien.

Derfor var vi glade for, at Nis Boesdal sagde ja til opgaven med at beskrive institutionens udvikling og det liv, der er blevet levet på stedet sat i relation til det omgivende samfund. Vi synes, det er lykkedes at fortælle en jysk institutions historie - på jysk.

Ved at vælge denne fremstillingsform er der mange ting, som også er vigtige, der ikke kommer med, og mange personer, som har haft stor betydning, som ikke er nævnt.

Jeg håber, dette vil blive tilgivet.

Tak til bestyrelsen og Erik Kastrup-Hansen for deres indlæg i skriftet samt til Per Schultz Jørgensen for hans betragtninger om døgninginstitutionernes placering på det nye kommunale landkort.

På vegne af jubilæumsudvalget, som har bestået af Johs. Morre-Pedersen, Ilse Klinke, Jan Bihrmann, Niels Peter Olsen og undertegnede, vil jeg ønske god fornøjelse med læsningen.

Indhold

Førord.....	3
Tillykke fra bestyrelsen.....	5
Tillykke til Kong Chr. IX's Børnehjem v/ direktør Erik Kaastrup Hansen	7
Historien v/ Nis Boesdal.....	9
Min barndom på børnehjem v/ Jan Høgh Bihrmann	31
Om foreningen "Venner af Chr. IX's Børnehjem" v/ Jan Bihrmann.....	33
Fremtiden er ikke hvad den har været .... v/ forstander Henrik Ernst.....	34
Døgninstitutionerne - mellem reformer og besparelser v/ Per Schultz Jørgensen.....	38

Tillykke fra bestyrelsen

v/ næstformand Ilse Klinke og
formand Johs. Morre Pedersen

“Det er jo ingen alder” - er en vending, vi ofte bruger ved runde fødselsdage i den modne ende af skalaen. Der menes hermed, at med den vigør, der er kendetegnende for fødselaren, er der mange gode år igen.

Vendingen kan passende bruges om Chr. d. IX. For just sådan er det med hjemmet her.

Institutionen sprudler af liv med de mange børn og medarbejdere. Det er et kendemærke for stedet, at den, der udefra kommer ind på hjemmet, overalt møder engagerede medarbejdere, der udstråler lyst og livsmod. Børnene støjer og råber, som børn nu gør; men, af og til høres gråd og fortvivlede udråb. Og efterfølgende trøstende ord. Og er man på “sehold” ses ofte, at trøsten ledsages af knus og ømhed. Sådan er det bare med det sted, - som en medarbejder udtrykker det.

Gråd og fortvivelse. Jo, for der er jo en grund til, at børnene er her. Livet er faret hårdt frem mod dem, og mange nederlag har de ofte lidt. Og kun lidt tryghed, kærlighed og varme har de mødt.

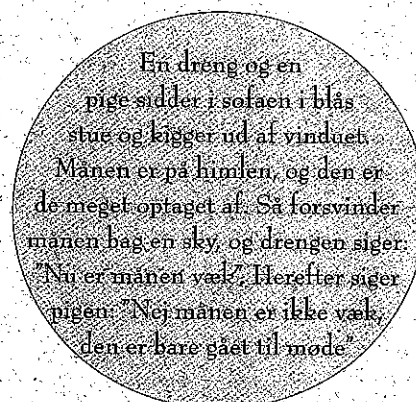
Savnet af dette i deres liv forud for anbringelsen kommer tydeligt frem i en interviewudtalelse fra en pige i det jubilæumsskrift, du nu skal i gang med.

Malene - hedder hun - er på Chr. d. IX i 80'erne. Hun siger: “De elskede os jo ikke, det vidste vi godt. De elskede deres egne børn. Men jeg kendte dem jo, og det skete, de hentede mig, også når de ikke var på arbejde. Så følte jeg mig som noget særligt. De snakkede meget om, at vi skulle ud og se verden; men jeg ville hellere se pædagogernes hjem...”

De elskede os jo ikke, jeg ville hellere se pædagogernes hjem... Malene udtrykker lysende klart og præcist, hvad det største savn i børnenes liv var - og er.

Vi er som bestyrelse glad for at kunne udtrykke vor glæde over og taknemmelighed for, at Chr. d. IX gennem alle sine medarbejdere har ydet en stor og helljertet indsats for at afbøde dette savn.

Ilse Klinke, mangeårig formand for bestyrelsen for Chr. d. IX før fusionen med Bethesda og Rishøj i den nye institution, Døgncentret for Børn og Familier, udtrykker følgende i et tilbageblik på sine formandsår:

“Som formand for bestyrelsen har jeg altid ønsket det aller aller bedste for de børn, der har været bosat på Kong Chr. d. IX's Børnehjem gennem årene. Jeg vil derfor gerne udtrykke en stor tak til alle medarbejderne samt ledelsen på institutionen. De har hver især betydet en stor forskel for det enkelte barn. Varme, omsorg, tryghed, nærvær og oprigtig ømhed for børnene har fået medarbejderne til at yde deres yderste for de børn, der har haft svære opvækstår. Menneskelige begreber, som er en forudsætning for at arbejde med “vores børn og deres familier” for på den måde at skabe en så lys fremtid for børnene som muligt.

Jeg blev valgt ind i Chr. d. IX's bestyrelse i 1994 og har været formand siden 1998. Det har været en meget

omskiftelig periode, hvor vi har skullet tilpasse os samfundets behov. Det er bl.a. kommet til udtryk ved, at vi nogle gange har måttet skære ned på pladserne, når der ikke blev anbragt så mange børn; men det har også betydet udvidelse af institutionen, fordi behovet var større, end den kunne klare. På det grundlag blev Pavillonen til de store børn indviet i 1998, og sidste tiltag i tilpasning af institutionen resulterede som nævnt oven for i fusionen mellem Rishøj, Bethesda og Chr. d. IX.

Jeg vil gerne takke bestyrelserne for et virkelig godt og inspirerende samarbejde, dels bestyrelsen på Chr. d. IX før fusionen, og dels bestyrelsen på det nuværende Døgncentret for Børn og Familier for positiv indstilling til institutionen.

Til slut ønsker jeg at bringe en tak til Foreningen Venner af Kong Chr. d. IX's Børnehjem - en forening af tidligere anbragte børn. I har altid været en uvurderlig støtte for institutionen.

Kong Chr. d. IX's Børnehjem bor i mit hjerte. God vind fremover".

I 2003 fusionerede den selvejende institution Kong Chr. d. IX's Børnehjem, Bethesda (foreningstilknyttet Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unge - KFBU) samt amtsinstitutionen Brundhøj - nu Rishøj - på initiativ fra Århus Amt i en ny selvejende institution, Døgncentret, med én ledelse og administration, tilknyttet KFBU. Nu med driftsaftale med Århus kommune. Ilse Klinker og jeg (Johs. Morre Pedersen) var som de to daværende bestyrelsesformænd (Brundhøj havde jo ingen bestyrelse) med i omlægningen, som fandt sted i et godt samarbejde mellem Århus Amt, KFBU og vi to formænd.

Vi er som bestyrelse glade for at kunne ønske medarbejdere, ledelse, KFBU, Århus Kommune og os selv til lykke med 100 års jubilæet for Chr. d. IX som én af de 3 afdelinger i den nye institutionsvirkelighed.

I fuld tillid til, at det gode, meningsfyldte og dygtige arbejde, der udføres i Døgncentret, må fortsætte, ønsker bestyrelsen alt godt for arbejdet i de næste mange år. Gid livsmod og engagement fortsat må være afsættet i arbejdet for at skabe trykthed, kærlighed og varme for udsatte børn, unge og familier.

Tillykke til Kong Chr. IX's børnehjem

v/ Socialdirektør Erik Kaastrup-Hansen,
Århus Kommune

100 år er lang tid - en hel menneskealder. Men gennem årene har Kong Chr. IX's børnehjem udviklet sig og tilpasset sig samtidens behov, og i dag er Kong Chr. IX's børnehjem kendetegnet ved at være et moderne børnehjem.

I forbindelse med strukturreformen indgik Århus Kommune en driftsoverenskomst med Døgncentret for Børn & Familier og Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unge. Kommunen er meget glad for samarbejdet og for den store viden og kompetence inden for det sociale arbejde, som vi får gennem samarbejdet.

Frivillige kræfter har stiftet Foreningen Venner af Kong Chr. IX's Børnehjem. Foreningen er med til at sikre, at børnene også efter endt ophold på børnehjemmet kan bevare en kontakt og tilknytning til stedet. Børnehjemmet har for mange af børnene været deres primære tilhørsforhold i en periode af deres liv. Her har de udviklet venskaber

og etableret tætte relationer til medarbejderne. Det er derfor glædeligt at se, at børnene også efter endt ophold har mulighed for at bevare kontakten - og sammen med andre tidligere anbragte børn er med til at opretholde det gode i den fælles historie.

Samarbejdet med selvejende institutioner giver mulighed for at bruge hinandens netværk konstruktivt. Det giver også en dialog, der kan medvirke til hele tiden at have børnene i fokus - og det er en dialog, som Århus Kommune sætter pris på.

Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unges menneskesyn harmonerer godt med

Århus Kommunes værdier om troværdighed, respekt og engagement. Sammen bygger vi på et menneskesyn, hvor alle skal mødes som ligeværdige borgere; sammen forsøger vi hele tiden at tilpasse de forskellige tiltag til den enkeltes behov.

Tiden har ændret sig markant gennem de seneste 100 år. Det stiller store krav til børnehjemmet, men de forstår at honorere dem.

Indsatsen de kommende år skal modsvare de udfordringer, der er inden for det sociale område. Kong Chr. IX's børnehjem og dermed Døgncentret for Børn & Familier indgår aktivt i arbejdet med at udvikle kvalificerede tilbud til børnene.

For eksempel skal den undervisningsfaglige indsats for anbragte børn og unge styrkes. Børnene/unge skal have den bedst mulige støtte til at kunne gennemføre deres skolegang, så de får mulighed for at

Vores Pedel

Thomas er børnehjemmets altnuligmand. En formiddag er han i blå afdeling for at aftale hvilken farve, der skal males på væggen i gangen. Da han er gået, kommer en 4-årig og spørger hvor Thomas er henne. Barnet får at vide, at Thomas er gået og siger så: Husk lige at sige til ham, at min lynlås i min jakke er gået i stykker, så han kan lave den.

Konfirmander 1929

tilegne sig de samme skolefærdigheder som andre børn og unge.

Sammen arbejder vi med tidsfokuserede indsatser, og arbejdet justeres løbende, så tilbuddet modsvarer børnenes og forældrenes behov. Et øget samarbejde med plejefamilier omkring anbringelse af spædbørn er i fokus - og i den forbindelse også Døgncentrets ekspertise med observation i plejefamilier.

Der hersker således ingen tvivl om, at Kong Chr. IX's børnehjem er en aktiv medspiller i arbejdet med at sikre kvalificerede tilbud til børn - ikke bare i de forgangne 100 år, men også i de kommende.

I Århus Kommune kan vi kun glædes over et frugtbart samarbejde med Døgncentret for Børn & Familier og Kristelig Føreling til Bistand for Børn og Unge. Dette samarbejde er et fint eksempel på, hvordan selvejende institutioner, familier og det offentlige kan spille sammen til gavn for børnene og de unge.

Tillykke med jubilæet!

Historien

v/ Nis Boesdal

Tiden var inde

"Man har sig selv med på arbejde, det er altid der, den ender, uanset hvor meget man lærer på kurserne. Man involverer sig. Og det koster. Når man selv begynder at få børn, arbejder man pludselig hele døgnet, men det vigtigste er Chr. IX's, sådan er det bare med det sted..."

Tidl. medarbejder John Wahlstrøm

I starten af det nye århundrede har der været voldsom debat om kvaliteten i de sociale institutioner i Danmark. Hvor tit skal der skiftes ble, hvor tit skal der gøres rent, hvor tit må man gribe til fysisk magt-anvendelse? Kun de færreste har i disse diskussioner henledt opmærksomheden på, at vi overhovedet har den slags institutioner her i landet. At en eller anden på et eller andet tidspunkt har slået i bordet og sagt, at sådan kan man ikke behandle andre mennesker.

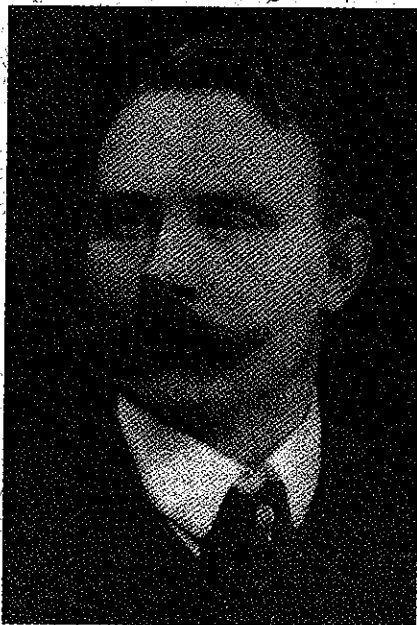
Og så gjort noget ved det.

Der blev slået i en del borde i Århus for 100 år siden. I 1897 etablerede man "Føde- og Redningshjemmet Bethesda for førstegangsførte Piger", og 12 år senere

åbnede Chr. IX's Børnehjem på matrikel nr. 1531 c i Finsensgade.

Fordi der blev slået i bordet. Og fordi tiden var inde til det.

Historien var vist - sandsynligvis med rette - at det var boghandler Daniel Bang, der slog i bordet i 1897. Mange avisartikler har siden peget på, at det var den socialt engagerede politiker og redaktør Peter Sabroe, der slog i bordet 12 år senere, da man oprettede børnehjemmet. Og der er ingen tvivl om, at Sabroe var stærkt medvirkende, men han var næppe en én-mands-hær på samme måde som Daniel Bang.

Peter Sabroe

Chr. IX's Børnehjem blev nok først og fremmest oprettet, fordi tiden var inde til det.

Kongens væsentligste indsats i den forbindelse var sandsynligvis, at han døde i 1906. På det tidspunkt i vores historie var de "glade halvfemsere" i den grad forbi. Rundt omkring på natbordene lå Henrik Pontoppidans "Lykke-Per", der indgød stor angst for de mange materielle fremskridt. Og samme år, i 1906, udkom Jeppe Aakjærs "Rugens sange", hvor dyder og værdier i de "gode, gamle dage" blev prist og lovsunget. De færreste delte Johannes V. Jensens optimistiske syn på den industrielle fremtid, de fleste stormede i teatre og revyer for at opleve Holger Drachmanns melodramaer, hvor romantikken blomstrede og lagde en ganske pæn afstand til virkeligheden ude på gaden.

Virkeligheden havde sine egne historier at byde på, og her var Århus ikke gået ram forbi. Juleaftensdag 1898 døde 5 søskende af kuloseforgiftning i en lille landarbejderbolig i Skejby, mens forældrene var på arbejde. Peter Sabroe slog i bordet, og i 1905 fik Danmark sin første Børnelov. Vi fik også en Tyndelov i de år, stærkt foranlediget af Jeppe Aakjærs skrivelser.

Tiden var inde.

Byrådet i Århus var tilsyneladende mere optaget af den afdøde konge end af børns elendige vilkår. I alle samtidige skrifter fremhæves det, at bygningen først og fremmest blev opført for at mindes den afdøde konge, sekundært for at glæde børnene. Børnehjemmets forstander fra 1911 til 1943 skrev således:

"Højt paa et Bakketerrain med Udsigt over By og Bugt, omgivet af Have og Park, ligger den prægtige Bygning, Chr. IX's Børnehjem, som blev rejst til Minde om den gamle Konge. Ikke et Monument i Bronze og Marmor, men et Hjem, fyldt af muntre, glade Børn, et Hjem for den opvoksende Slægt, som ellers måtte savne et Hjem."

De lidt opblæste kalkunagtige formuleringer i N. K. Thomasens beretning siger dog nok mere om tiden end om hensigten med børnehjemmet. Der er næppe tvivl om, at initiativtagerne havde hjertet på rette sted. N. K. Thomasen har sikkert også "haft sig selv med på arbejde" hver dag i de svære år, efter at han sammen med sin kone overtog jobbet som forstander i 1911.

Sagen i rette gænge

Ligesom da man oprettede Bethesda var man i høj grad afhængig af frivillige bidrag. Dengang kunne man ikke samle ind via stort anlagte tv-shows, men princippet var det samme: Giv os nogle penge, du

får dem ikke igen, og du får ingen indflydelse på, hvordan de bliver brugt. Omkring 2000 århusianere donerede større eller mindre beløb, i alt cirka 80.000 kr., primært fra det bedre borgerskab, der sikkert fik deres navn i avisen som tak for ulejligheden. Byrådet gav byggegrunden plus 10.000 kr. Det var også byrådet, der skrev til den nye konge, Frederik 8, og fik tilladelse til at bruge Kong Christian IX's navn. Et byrådsudvalg på 5 medlemmer (heriblandt fru Thyra Sabroe, som senere trak sig på grund af arbejdspress) fik "sagen i rette Gænge", og så byggede man.

Arkitekten hed Kühnell, og han skulle tage udgangspunkt i Børne-

Slottet år 1910

loven fra 1905 og indrette hjemmet "efter Nutidens Krav" og efter "gældende Lov". Hvis man medregner værdien af den grund, byrådet havde stillet til rådighed, kom hjemmet til at koste 143.000 kr. Man fik bevilling som selvejende institution og tog imod de første 3 børn den 25. marts 1909. Det var i øvrigt 3 søskende, Dagmar, Agnete og Willy Sand.

Og de skulle ud i den friske luft. Byrådet havde besluttet, at hjemmet skulle ligge i Finsensgade, så unge fra Århus midtby kunne komme ud på landet. Tilbudet var rettet mod børn af enlige mødre, der ernærede sig ved prostitution, familier på fattighjælp, børn af kriminelle, foræl-

dreløse børn og børn fra alkoholiserede hjem.

Graver man i dag lidt i papirerne i Landsarkivet i Viborg, kan man se, at langt de fleste børn blev anbragt af overmyndigheden i Århus. Sagt på en anden måde betød det, at børnene var der imod forældrenes vilje. I vore dage kalder man det tvangsfjernelser. Og de blev der længe, mange af børnene boede på børnehjemmet, indtil de i 14-15 års alderen kunne komme ud at tjene.

I de turbulente første år var der næste lige så mange forstandere, som der var elever. Allerede året før åbningen havde man ansat lærer N. P. Jensen som hjemmets første forstander. Efter knap et års forløb valgte

En pige på seks år siger "Jeg gider ikke blive gammel." "Hvorfor" spørger pædagogen. Hun svarer: "så får jeg rynker som jer"

han at gå tilbage til lærergerningen på Finsensgade Skole. De kommende 2 år blev stillingen opslået 3 gange, J. P. Wilhelmsen var forstander 1909-10 og Steffen Rasmussen i året 1910-11. En fjerde skolelærer, Kammersgaard Jensen, lod sig konstituere som forstander sidst i 1911, men allerede inden tiltrædelsen, trak han sin ansøgning tilbage.

Nu var tiden inde, i mere end en forstand, til at få "sagen i rette gange". Det ret unge par, Kirstine og N. K. Thomasen, var dengang forstanderpar på Randers Børnehjem, og de søgte stillingen på "Slottet", som hjemmet var kommet til at hedde i folkemunde.

"Vi haaber, at den Sæd, vi gerne vil saa i Barnesindet, maa bære sine rige Frugter i kommende Dage..." skrev N. K. Thomasen. En sådan sætning ville klinge hult fra folketingets talerstol i 2009, men der er næppe tvivl om, at han mente det. Og at han vidste alt om, hvor langt der er fra far-drikker-mor-trækker - til det muntre og glade barnesind og høsten af de rige frugter.

*N. K. Thomsen
forstander 1911-43*

Kirstine og N. K. Thomsen fik stillingen, og nu kom der styr på tingene på Chr. IX's Børnehjem. En senere bestyrelsesformand, Mathilde Krarup, beskrev det sådan:

"Dermed oprandt en lykkelig tid for børnehjemmet, indtil den kloge, fine og hjertevarme fru Thomsen bukkede under for en snigende sygdom og døde i august 1915."

Også dengang levede man med den konflikt mellem hjemmets børn og det private; de private børn. Thomsen stod nu alene med både hjemmet og 2 unge døtre. I senere jubilæumsskrifter hed det om de følgende år, at "man prøvede sig frem uden at nå det rette resultat", meget forsigtigt formuleret, men der er ingen tvivl om, at den private trage-

*N. K. Thomsen t.v.
1935*

die kastede lange skygger, også over børnehjemmet.

Godt 2 år senere løste problemet sig. Løsningen hed Mathilde, og hun kom fra Færøerne.

Mathilde Jacobsen blev født i 1890, datter af en kongsbonde, og

Mathilde Jacobsen

hun mistede tidligt begge sine forældre. Sammen med en veninde tog hun i 1911 til Danmark, og ret snart kom hun ind i børneforsorgen i København.

I starten efter ansættelsen i 1917 skulle Mathilde "bistå herr Thomsen med råd og dåd", men reelt blev medhjælperen hurtigt en slags medarbejder, højre hånd og medforstander(inde).

Børnehjemmet havde fået endnu en ildsjæl, der "tog sig selv" med på arbejde. Det var hende, der frem for nogen, fik aflivet myten om, at det var "synd" for børnehjemsbørnene. De skulle bo i et hjem, og i et hjem er der regler, tryghed og inspiration. Og én ting mere: Et hjem er noget, man er stolt af at komme fra - også hvis der skulle falde et par uheldige bemærkninger "ude i byen".

Og et rigtigt hjem kræver jo plads. Allerede mens Kirstine Thomsen stadig levede, i 1914, byggede man til første gang. Den nye bygning indeholdt gymnastiksal og forsamlingsal, ligesom der blev lavet værelser til gæsterne. Efterhånden kom der mange forældre og voksne på besøg, børnetallet var nu over 60, så der var mange pårørende.

Og meget vasketøj. Det var i starten blevet sendt ud i byen, men i 1925 opførte man en decideret vaskeribygning.